

5. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, обладнання, засобів навчання

№ з/п	Діяльність учителя	НЗ 1	НЗ 2	НЗ 3	НЗ 4	НЗ 5	НЗ 6	НЗ 7	НЗ 8	НЗ 9	НЗ 10	НЗ 11	НЗ 12
1.	Використовує інформаційно-комунікаційні технології, що сприяють формуванню в учнів ключових компетентностей												
2.	Використовує електронні освітні ресурси												
3.	Використовує медіаресурси з навчальною метою												
4.	Використовує мережу Інтернет для пошуку навчальної інформації, виконання онлайн-завдань тощо												
5.	Використовує обладнання та засоби навчання для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів												

6. Комунікація з учнями

№ з/п	Діяльність учителя	НЗ 1	НЗ 2	НЗ 3	НЗ 4	НЗ 5	НЗ 6	НЗ 7	НЗ 8	НЗ 9	НЗ 10	НЗ 11	НЗ 12
1.	Співпрацює з учнями на засадах партнерства												
2.	У роботі з учнями застосовує авторитарний підхід												
3.	Вислуховує та сприймає думки учнів, їх погляди												
4.	Застосовує особистісно орієнтований підхід												
5.	Дотримується принципів академічної доброчесності												

7. Організація роботи з учнями з особливими освітніми потребами (за потреби)

8. Перелік тверджень для вчителя, спрямованих на рефлексію його професійної діяльності
(форма заповнюється вчителем власноруч за результатами проведеного навчального заняття)

№ з/п	Перелік тверджень	Відповіді вчителя
Практична діяльність (уміння здійснити рефлексію діяльності за результатами проведеного навчального заняття)		
1.	Чи досягнуті мета, завдання та очікувані результати навчального заняття?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
2.	Якщо так, то які чинники цьому сприяли?	
3.	Якщо ні, то з яких причини?	
4.	Що найкраще вдалося під час проведення навчального заняття? Що цьому сприяло?	
5.	Що не вдалося? З яких причин?	
6.	Що потрібно зробити, щоб надалі уникати схожих ситуацій?	

Планування роботи

7.	Які джерела Ви використовуєте при розробленні календарно-тематичного планування (КТП)?	
8.	Що, окрім навчальної програми, затвердженої МОН, Ви враховуєте при розробленні КТП?	
9.	Чи аналізуєте Ви результати планування?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
10.	Якщо так, то як це впливає на Вашу роботу надалі?	
11.	Якщо ні, то чому?	
12.	Яким чином Ви реалізуєте своє право самостійно визначати обсяг годин на вивчення тем? Чи змінюєте послідовність вивчення тем?	
Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та медіаресурсів у освітній діяльності		
13.	Чи використовуєте Ви ІКТ у процесі підготовки до проведення навчальних занять, розроблення завдань, створення освітніх ресурсів?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
14.	Якщо так, то в який спосіб? Наведіть приклади	

15.	Якщо ні, то з яких причин?	
16.	Чи використовували Ви ІКТ під час проведеного заняття?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
17.	Якщо так, то які доречні форми були використані Вами?	
18.	Якщо ні, то чим це обумовлено?	
19.	Чи використовуєте Ви ІКТ для зворотного зв'язку з учнями?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
20.	Якщо так, то в який спосіб? Наведіть приклади	
21.	Якщо ні, то з яких причин?	
22.	Чи використовуєте Ви медіаресурси в освітньому процесі?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
23.	Якщо так, то яким чином?	
24.	Якщо ні, то чим це обумовлено?	

Застосування системи оцінювання результатів навчальних досягнень учнів у практичній діяльності

25.	Які критерії оцінювання навчальних досягнень учнів Ви використовуєте в освітньому процесі?	
26.	У який спосіб Ви ознайомлюєте учнів з критеріями оцінювання їхніх навчальних досягнень?	
27.	Чи застосовуєте Ви формувальне оцінювання під час проведення навчальних занять?	Так Ні <i>(необхідне підкреслити)</i>
28.	Якщо так, то які аспекти формувального оцінювання використовуються найчастіше?	
29.	Якщо ні, то з яких причин?	

9. Узагальнена таблиця відповідей вчителів

№ з/п	Перелік тверджень	НЗ 1	НЗ 2	НЗ 3	НЗ 4	НЗ 5	НЗ 6	НЗ 7	НЗ 8	НЗ 9	НЗ 10	НЗ 11	НЗ 12
Практична діяльність (уміння здійснити рефлексію діяльності за результатами проведеного навчального заняття)													
1.	Учитель робить всебічний аналіз проведеного навчального заняття, уміє визначити рівень досягнення мети навчального заняття, відзначає досягнення і слабкі сторони у своїй роботі, уміє визначати напрями вдосконалення проведеного навчального заняття												
2.	Учитель робить всебічний аналіз проведеного навчального заняття, бачить досягнення і слабкі сторони у своїй роботі, але потребує допомоги у визначенні напрямів вдосконалення проведеного навчального заняття												
3.	Учитель може зробити аналіз тільки окремих фрагментів навчального заняття і не може визначити напрямів удосконалення проведеного навчального заняття												
4.	Учитель не може зробити аналіз проведеного навчального заняття												
Планування роботи													
5.	Помітна системність роботи вчителя при складанні календарно-тематичного плану (навчально-тематичної програми), учитель самостійно складає календарно-тематичний план, враховуючи умови роботи і специфіку класів, у яких він викладає. Учитель самостійно визначає послідовність вивчення тем та кількість годин на їх вивчення. Тема навчального заняття відповідає календарно-тематичному												

15.	Учитель під час проведення навчального заняття не перевіряє, наскільки добре учні зрозуміли цілі і завдання навчального заняття. Не оприлюднює критерії оцінювання навчальних досягнень, але використовує критерії при оцінювання роботи або відповідей учнів. Вчитель надає учням час на обдумування відповіді, перш ніж отримати відповідь												
16.	Учитель не оприлюднює критерії оцінювання навчальних досягнень. Під час перевірки робіт та відповідей учнів не простежується чіткості у критеріях оцінювання. Учням не надається час на обдумування відповідей. Оцінка використовується як засіб покарання. Система оцінювання вчителя не спрямована на відстежування індивідуального прогресу												

12. Примітки для експерта

Поради експерту для спостереження за проведенням навчального заняття

Спостереження за проведенням навчального заняття допоможе в оцінюванні якості педагогічної діяльності та управлінських процесів. Даний метод збору інформації незамінний у процесі вивчення системи оцінювання навчальних досягнень учнів, забезпечення компетентнісного підходу у викладанні, побудови взаємовідносин вчителя і учня на засадах педагогіки партнерства, ресурсного забезпечення освітнього процесу та ін.

Для того, щоб спостереження за проведенням навчального заняття було інформативним та результативним, використовується уніфікована форма для фіксування результатів спостереження. Головне - не забувати, що в структурі форми спостереження обов'язково мають відобразитися такі компоненти, як забезпечення компетентнісного підходу у викладанні, система оцінювання навчальних досягнень, форми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами тощо.

Важливо звернути увагу, що за умови проведення навчального заняття у вигляді здвоєних уроків спостереження може бути інформативним лише за повним навчальним заняттям, а не одного уроку.

Важливо враховувати, що під час спостереження за конкретним навчальним заняттям зовсім необов'язково фіксувати і вивчати усі аспекти діяльності вчителя, зазначені у формі спостереження. Наприклад, при проведенні практичної роботи з індивідуальними письмовими завданнями, засоби інформаційно-комунікаційних технологій можуть не використовуватись. Також не на кожному навчальному занятті можна простежити дотримання вчителем принципів академічної доброчесності. Не у кожному класі є діти з особливими освітніми потребами.

Підкреслимо, що *форми і методи* роботи з учнями, *організаційні форми проведення навчального заняття* вчитель обирає самостійно. Головний результат будь-якого навчального заняття - це розвиток оволодіння учнями ключовими компетентностями на основі педагогіки партнерства та особистісно орієнтованому підході.

Під час спостереження за проведенням навчального заняття потрібно звернути увагу на такі особливості його проведення та педагогічної діяльності вчителя.

1. Розвиток і формування ключових компетентностей

Розвиток і формування ключових компетентностей є головним завданням навчального заняття. Розвиток ключових компетентностей має відбуватись на кожному навчальному занятті. Але, зрозуміло, що під час проведення конкретного навчального заняття вчитель не зможе здійснювати розвиток в учнів оволодіння усіма ключовими компетентностями. Тому відмічаються декілька ключових компетентностей, розвиток яких був помітний під час проведення навчального заняття.

Спілкування державною мовою (Уміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів. Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування)

Спілкування іноземними мовами (Уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди через слухання, говоріння, читання і письмо у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів.)

Математична компетентність (Культура логічного і алгоритмічного мислення. Уміння застосовувати математичні числові та геометричні методи для вирішення прикладних завдань у різних сферах діяльності. Здатність до розуміння і використання простих математичних моделей. Уміння будувати такі моделі для вирішення проблем)

Компетентності в природничих науках і технологіях (Наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати)

Інформаційно-цифрова компетентність (Впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеки. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)

Уміння вчитися впродовж життя (Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою освітньо-професійну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя)

Соціальні та громадянські компетентності (Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття)

Ініціативність та підприємливість (Уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Вміння раціонально поводити себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо)

Загальнокультурна грамотність (Здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших)

Екологічна грамотність і здорове життя (Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя)

2. Робота учнів під час проведення навчального заняття

Чи можливо залучити усіх учнів класу до роботи під час проведення навчального заняття? Можливо, якщо використовуються групова форма роботи, змішане навчання, практичне заняття з індивідуальними завданнями тощо. Але під час проведення уроку з переважанням фронтальної роботи з учнями цього досягнути іноді буває нелегко. Тому в ході спостереження варто звернути увагу на роботу учнів: наскільки діти залучені до роботи, чи зацікавлені темою заняття, чи співпрацюють між собою. Адже не можна вважати результативним заняття, коли більшість учнів є пасивними.

3. Оцінювання діяльності учнів під час проведення навчального заняття

Будь-яка робота учнів під час проведення навчального заняття має бути оцінена. Необов'язково через виставлення балів. Вчитель має широко застосовувати у своїй роботі вербальне оцінювання навчальних досягнень учнів. У першу чергу йдеться про використання формульованого оцінювання, яке дає змогу оцінити, перш за все, індивідуальний поступ учня, прогрес у оволодінні ключовими компетентностями. Також варто звернути увагу на те, щоб оцінювання було спрямованим, насамперед, на роботу учня і не використовувалось з каральною метою. За необхідності вчителем оприлюднюються критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, які мають бути чіткими і зрозумілими для учнів. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів можуть оприлюднюватись різними способами, у тому числі - в усній формі.

Вчитель має оцінювати роботу або відповідь учня/учениці, спираючись на розроблені критерії оцінювання. Обов'язково надавати учням час на обдумування відповіді. Відповідь учня супроводжувати питаннями «Чому?» «Яким чином?». Важливо також надавати учневі зворотний зв'язок щодо якості виконання завдання: пояснювати, що виконано правильно, а в чому є недоробки, пропонувати способи поліпшення, а не просто констатувати виконання відміткою або словами «добре - погано». Використання методик самооцінювання і взаємооцінювання учнів під час проведення навчального заняття свідчить про високий рівень педагогічної діяльності вчителя.

4. Спрямованість навчального заняття на формування суспільних цінностей

Під час проведення навчального заняття простежується також його виховна складова. По перше, зміст навчального заняття має бути спрямований на формування загальнолюдських цінностей, таких, як повага гідності, прав і свобод людини, визнання цінності демократії, розвиток навичок критичного мислення тощо.

Ефективність виховного процесу неможлива без атмосфери довіри, доброзичливості, взаємної підтримки між вчителем і учнями.

Виховна складова навчального заняття має органічно вплітатись у зміст заняття.

Наскрізні змістові лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях:

Екологічна безпека і сталий розвиток	<i>формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.</i>
Громадянська відповідальність	<i>формування відповідального члена громади й суспільства, який розуміє принципи й механізми його функціонування, а також важливість національної ініціативи. Ця наскрізна лінія освоюється через колективну діяльність – дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо, яка розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</i>
Здоров'я і безпека	<i>становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</i>
Підприємливість і фінансова грамотність	<i>забезпечує краще розуміння молодим поколінням українців практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо); сприятиме розвитку лідерських ініціатив, здатності успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі.</i>

5. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, обладнання, засобів навчання

Під час спостереження за проведенням навчального заняття звертається увага на доречність використання ІКТ, обладнання і відповідних навчальних засобів. Головний критерій тут – мотивація до навчально-пізнавальної діяльності учнів. Використання технічних засобів навчання просто заради їх використання призведе до відволікання уваги учнів, витратою часу. Використання ІКТ необов'язково має обмежуватись виключно інтерактивною дошкою або комп'ютерною презентацією. Це може бути спільний пошук інформації в мережі, використання сайтів для виконання завдань онлайн тощо.

6. Комунікація з учнями

Педагогічна робота учителя має ґрунтуватись на засадах партнерства, особистісно орієнтованому підході. Має прослідковуватись те, як вчитель формулює певну навчальну проблему, як організує спільну з учнями роботу над її розв'язанням. Вчитель не “втискує” учнів у визначені ним рамки, заохочує їх до висловлення власної думки, допомагає більш точно сформулювати їхні думки, сприймає відповідь учня, навіть якщо вона не співпадає з його баченням. Під час спостереження за проведенням навчального заняття звертається увага на роботу вчителя щодо навчання учнів критичному

мисленню, умінню шукати і використовувати інформацію. Завдання, які пропонуються для виконання учням, не повинні бути спрямованими на відтворення знань, переказування підручника. Вчитель має вчити учнів вказувати джерела отримання інформації під час запозичення, цитування.

Дуже важливим є особистісно орієнтований підхід у роботі з учнями. Це, насамперед, повага особистої гідності кожної дитини, її індивідуальних життєвих цілей, запитів та інтересів. Процес, спрямований на розвиток і саморозвиток учня, становлення його як особистості з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей.

7. Організація роботи з учнями з особливими освітніми потребами

Вчитель має володіти методиками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, якщо такі є у класі. Під час спостереження звертається увага на те, наскільки вчитель використовує подібні методики, як співпрацює з асистентом вчителя. Простежується, наскільки комфортно дитині з особливими освітніми потребами під час проведення заняття, наскільки дитина залучена до роботи.

8. Перелік тверджень для вчителя, спрямованих на рефлексію його професійної діяльності

По завершенню навчального заняття учителю пропонується провести рефлексію власної професійної діяльності та заповнити в зручній для нього час відповідну форму. Надані педагогом відповіді, дозволять проаналізувати такі сфери його професійної діяльності:

- практична діяльність (уміння здійснити рефлексію діяльності за результатами проведеного навчального заняття);
- планування роботи;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та медіаресурсів в освітній діяльності;
- застосування системи оцінювання результатів навчальних досягнень учнів у практичній діяльності.

Експерт аналізує отримані відповіді та фіксує узагальнену інформацію в таблиці пункту 9 даної форми. У подальшому ця узагальнена інформація також буде відображена у формі аналітичної довідки, що складатиме експерт за результатами проведеної роботи та дозволить голові експертної комісії підготувати аргументовані висновки й рекомендації закладу освіти.